

Hermann Schuckmann    Johannes Braw

## **Dissertatio Theologica Prima De Decalogo Priorem Tabulam continens**

Rostochi[i]: Richelius, 1645

**<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn738044253>**

Druck    Freier  Zugang



Kurt J. Braw

H. Schuckman

R. U. theol. 1645.







60.

DISSERTATIO THEOLOGICA  
Prima,  
DE  
**DECALOGO**  
Priorem Tabulam continens,

*Quam*  
IN NOMINE JESU  
*Cum Consensu Venerabilis Facul: Theologicae*  
*in Universitate Rostochiensis,*

PRÆSIDE  
M. HERMANNO SCHUCKMAN  
Theologiae Professore.

*d. 21. Junii horis matutinis publice in Auditorio Majori*  
*defendendam suscipiet*

JOHANNES BRAU  
*Nessa Frisius.*

---

ROSTOCHI  
Typis Johannis Richelii, Senat, Typogr. An: 1675

1645









*In nomine Domini nostri*

JESU CHRISTI.

**D**igna est Lex Dei nostri, ut sæpius à nobis repetatur. Quæ causa est, quamobrem Enarrationem DECALOGI ex Cap. V. Deuteronomii, publicis Lectionib<sup>9</sup> jam antè propositâ, nunc breviter repetitam, ad pium Examen producimus.

*Thesis I.*

Fundamentum & epitome Legum omnium, quas DEUS mediante fœdere, populo suo dedit, sunt DECEM VERBA, evidenter à cœteris distincta per conclusionem *Deut. 1. v. 22.*

II.

Decem esse non plura nec pauciora, evincit expressa litera *Deut. 4. v. 13. C. 10. v. 4. Exod. 34. v. 28.* Numerus determinatus humanæ infirmitati succurrit.

III.

Dividitur Decalogus in duas Tabulas, sumptâ denominatione à duabus Tabulis Lapideis, in quibus tempore Veteris Testamenti digito ipsius Dei scriptus erat, *Exod. 31. vers. 18. cap 34. v. 1.*

IV.

Ratio divisionis consistit in duobus diversis objectis Deo & Homine. Hinc duo Mandata magna, à quibus tota Lex & propheta pendet, *Matth. 22. v. 40.*

V.

DEUS facit primum mandatum magnum: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex totâ animâ tuâ, & ex totâ mente tuâ:* Et hoc mandatum priorem Decalogi tabulam tribus præceptis absolvit.

A 2

VI. Homo



## VI.

Homo facit secundum mandatum simile priori: *Diliges proximum tuum sicut teipsum*: Quo reliqua præcepta posterioris tabulæ summam comprehenduntur, *ad Rom. 13. v. 9.*

## De Primo Præcepto.

## VII.

PRIMUM præceptum est principium, ex quo fluunt, & in quo concurrunt cætera omnia. Qui enim solum verum Deum, & præter eum nihil habet pro Deo suo, non potest non simul voluntati divinæ totum se dare & contrā. Hinc ratio primi præcepti, quæ conjungit *diligentes Deum & observantes præcepta ejus*, ad universum Decalogum rectè extenditur.

## VIII.

DEUTE-  
RONOMII  
cap. V.  
Triā in hoc præcepto consideranda sunt, Fundamentum, ipsa Propositio, cum exegeſi, & deniq; Argumentum seu Ratio movens.

## IX.

Fundamentum est cognitio veri Dei, in verbis: *אנכי יהוה אלהיך אשר הוצאתך מארץ מצרים מכור עבדים*; *Ego Dominus Deus tuus, qui exire te feci ex terrā Egyptiorum, ex domo servorum.*

## X.

אנכי  
Vox *אנכי* Ego demonstrat præcisè eum, qui facie ad faciem loquebatur cum toto populo Israel, *vide versu 4. & 22. hujus cap.* Facie ad faciem loqui est in præſentiā loqui, quā facies loquentis evidenter se vertit ad faciem audientis, conf. *Exod. 20. v. 19, 21.*

## XI.

Hæc demonstrativa præſentia gignit argumentum fortissimum pro uno vero Deo *יהוה אלהים*.

## XII.

יהוה  
DOMINUS: est veri Dei proprium & essentialē nomen, quod nulli creaturæ comperit *Jesa. 42. v. 8.* Essentialiam enim notat, quæ simpliciter & à seipsā talis est, transcendens omnem



maem temporis fluxum, quæq; sola rebus omnibus essentiam largitur.

XIII.

Vim & rationem tremendi hujus nominis expressit Deus *Exod. 3. v. 14.* in verbis **אני ה' אלהיך** *Ero, qui ero*: id est, qui fui ab æterno, quiq; sum quod fui, idem ero in æternum, quod sum, quod fui.

XIV.

Hanc immutabilem essentiam nomine **αὐτοαρχαία** significatam, patefecit Deus filiis Israel per complementum immutabilis foederis, quod pepigit cum patribus ipsorum *Exod. 6. v. 2. seqq.*

XV.

Hujus complementi veritatem explicat, vox **אלהים** addita nomini proprio & essentiali, sub hoc sensu: Ego **אני ה' אלהים** qui Dominus sum antè omnia, in omnibus & super omnia, peculiari ratione Tuus Israel Deus sum factus.

XVI.

Ratio consistit in opere redemptionis ex domo servorum. Domus servorum dicitur Terra Ægyptiorum, in quâ omnes certo respectu servi erant, tam Ægyptii, qui premebant, quàm Israelitæ, qui premebantur. Utroq; modo cognoscitur captivorum miseria & Redemptionis gloria, quod, sicut servire iis, qui ipsi peccatis serviunt, miserrimum est, ita redimi è domo servorum & Deo servire gloriosa sit libertas.

XVII.

Quamquam verò hæc dicta sunt ad populum Israel, qui præsens erat promulgationi Legis; rectè tamen extenduntur ad universam Ecclesiam Veteris & Novi Testamenti; cum familiare sit scripturæ sacræ, unum actum per alterius typum describere, & inprimis redemptionem ex regno Satanæ, per liberationem ex captivitate Ægyptiacâ vel Babylonicâ adumbrare.

XVIII.

Quicumq; ergo liberati sunt per Dominum Deum suum è domo servorum, ad eos omnes, secundum scripturæ analogiam, dirigitur præceptum primum cum sequentibus.

XIX. Po-



## XIX.

v. 7.

Posito fundamento succedit ipsa *Propositio* in verbis: לא יהיה לך אלהים אחרים על פני Non sit tibi quicquam Deorum aliorum super facies meas: hoc est, Me habebis pro Deo tuo: Et quicquid non est facies mea, seu quicquid non est יהוה אלהיך Dominus Deus tuus, non siteriam tibi Deus.

## XX.

פני

Facies Dei est ipse verus Deus, essentia unus, personis distinctus. Unitatem essentiae designat affixum singulare respiciens vocem אנכי, de qua supra. Pluralitatem personarum, sicut in precedenti versu per plurale nomen אלהים sic & hoc loco פנים indicari, pie statuimus.

## XXI.

Similis Locus est Exod 33. v. 14. in verbis פני ילכו facies mea ibunt, id est, Ego ipse ibo, conf v. 16. Jam ipse unus verus Deus est pater, filius & Spiritus Sanctus, aequali honore colendus & adorandus.

## XXII.

אחרים

Faciebus Dei directo opponuntur אחרים Dii alii: Suntque omne illud, quod non est verus Deus. Ita sumitur vox אחר Jesh. 42. v. 8. Gloriam meam alii non dabo, id est, nemini eam dabo, qui non est, quod ipse sum.

## XXIII.

v. 8.

Distribuuntur Dii alii per Exegetin praecepti primi in idola seu imagines rerum, quae referuntur partim ad coelos, partim ad terram, partim ad aquas. Quam distributione omnes visibiles creaturae & quicquid in iis est, summam comprehenduntur.

## XXIV.

פסוק המוכח

Imagines facere ad idololatriam est explicante Paulo, ad Rom. 1. v. 23. gloriam incorruptibilis Dei mutare in similitudinem corruptibilis hominis & volucrum & quadrupedum & reptilium, adeoque servire rebus creatis creatore praeterito.

## XXV.

Damnatur autem hoc ipso non ea tantum idololatria, quae in oculos incurrit, sed quavis alia, quae pro Deo assumitur, quod Deus non



non est. Quo generali sensu imagines & sculptilia passim à prophetis accipiuntur.

XXVI.

Quicumq; ergò adorant sublimia in mundo, qui terrena sapiunt, & quorum Deus venter est, qui in fluxis bonis fiduciam ponunt &c. hi sunt, qui in cœlis, in terrâ, & in aquis idola quarunt, sicq; vanas imagines cordib; impressas, ut Deum venerantur.

XXVII.

Et hæc sunt אלהים אחרים, de quibus dicitur vers. 7. לא יהיה לך לך  
יהיה לך id est, nullus eorum tanti apud te valeat, ut elevare quemquam velis suprâ facies meas, & aliquid ei tribuas, quod soli vero Deo debetur, seu (quemadmodum explicat versus 9.) ut v. 9.  
curveris ei & colas eos.

XXVIII.

Incurvari Deo, est seipsum demittere, & ad magnificandum השתחוה  
Deum cor, affectus, mores & gestus inclinare, conf. *Psalm. 81. v. 11.*  
Quæ inclinatio timorem ac reverentiam inducit, *Deut. 6. v. 13.*  
*Matth. 4. v. 10.*

XXIX.

Colere Deum est promptû & operosum esse in obsequio Dei, עבד  
ejus honorem quærere, & animum obsequiosum ipso opere demonstrare *Deut. 13. v. 4.* ubi colere Deum, adhærere Deo, audire vocem ejus, timere ipsum, &c. individuo nexu conjunguntur.

XXX.

Quicumq; igitur extrâ Deum aliquid amat, timet, honorat tanquam Deum, is ponit super facies Dei veri, quod non est Deus, & ipsum verum Deum in se deprimat, adeoq; contrâ præceptum primum idololatra est.

XXXI.

*Argumentum*, quod robur huic præcepto addit, tale subiungitur. Habes Israel, in me Domino Deo tuo, & justum Vincem & patrem misericordem: *illum* quidem, si alios Deos colas: *hunc* verò, si me solum adorabis. Utrum eligas vide.

XXXII.

Duo hic dicuntur de Deo, quæ pro modo concipiendi nostro stro



fitro contraria videntur (quamquam in Ente simplicissimo contraria non sunt) Ira & misericordia.

XX XIII.

אל קנא

Utriusq; respectu vocatur, יהוה Deus noster אל קנא fortis Zelotes, qui Zelum ostendit pro amantibus se contra osores. Ita sumitur verbum קנא Ezech. 39, v. 25. Zach. 1. v. 14. cap. 8. v. 2, conf. Jesh. 9 v. 6. Fortis dicitur, quia voluntati ipsius vires non desunt; quid enim vires deessent, cum omnibus rebus ipse essentiam & vires impertiat?

XX XIV.

Zelus contra osores est iusta indignatio Dei ob læsum amorem, cum ipsi, qui totus quantus quantus charitas est, alii in amore præferuntur conf. Exod. 34. v. 14. Deut. 4. v. 14.

XX XV.

פקד עין

Demonstratio Zeli consistit in visitatione iniquitatis. Visitare iniquitatem est hominem peccatorem in rigorem iudicii vocare, & iudicatum maledictioni relinquare Jesh. 26. v. 21.

XX XVI.

אבות בני

Objectum visitationis sunt parentes cum liberis usq; ad quartam generationem. Argumentum ergo tam parentes quam liberos afficit Jer. 32. v. 18. Parentes quidem, ne filiis suis maledictionem contrahant, quæ in caput parentum redundat. Liberos verò ne consortes delictorum patrum, poenarum quoq; participes fiant Matth. 23. v. 35. Sicut enim unio est inter pios ad salutem, sic & inter impios unio datur ad maledictionem.

XX XVII.

לשנאי

Causa visitationis hujus divinæ est odium contra Deum. Visitabo, inquit Deus, iniquitatem patrum super filios, in iis, qui odio me habent. Quod ad utrosq; tam parentes quam liberos refertur.

XX XVIII.

Liberi enim, etsi quandoq; ob delicta parentum corporales afflictiones patiuntur, animæ tamen maledictionem sustinere nequeunt, nisi & ipsi Deum oderint Ezech. 18.

XX XIX.

Odisse Deum est amorem Deo debitum in alios transferre, & sic



& sic verum Deum iis postponere qui Deus non sunt, conf. Deut.  
7. v. 10. cum anteced.

XL.

Odio opponitur amor. *Amare* itaq; Deum est toto corde, v. 10.  
לאהבה  
totâ animâ, totâ mente Deum complecti, cumq; omnibus creatu-  
ris præferre Deut. 6. v. 5,

XLI.

Cum amore Dei necessario cohæret observatio præcepto- לשמרי  
rum ejus conf. Joh. 14. v. 23. & 24. qui diligit me sermonem meum מצותי  
servabit.

XLII.

Et huc pertinet alterum oppositorum nempe misericordia חסד  
Dei. *Misericordiam* facit Deus, cum ostendit divitias bonitatis  
sux, & ex amore agit, quicquid cum piis agit, usq; adeo ut omnes  
viæ Domini nihil aliud sint, quam misericordia & veritas Ps. 25.

XLIII.

Misericordia excludit debitum: quandocunq; igitur bene-  
facit Deus amantibus se, benefacit non ex merito, sed ex solo pa-  
ternæ voluntatis beneplacito; Cum amor noster, quem Deo ob  
prævenientem amorem jam antè debemus, nihil mereri possit.

XLIV.

Extenditur *misericordia* hæc ad mille generationes conf. לארפים  
Deut. 7. v. 9. cum *visitatio iniquitatis* ad quartam duntaxat restrin-  
gatur, idq; in exuberantis charitatis testimonium, quæ observatio-  
nem præcepti primi & reliquorum omnium quam maximè com-  
mendat.

## De Secundo Præcepto?

XLV.

Præceptum Secundum immediatè fuit ex primo; quia a- v. 15.  
mor solius veri Dei non patitur nomen ejus in vanum assumi.

XLVI.

Nomen Dei in eminentissimo significatu est ipse filius Dei, שם  
Exod. 33. v. 17, 19. Ps. 25. v. 11. Jes. 30. v. 27. cui Deus pater per æ-  
ternam B



ternam generationem omnem divinam gloriam communica-  
vit., Ebr. 1.

XLVII.

In genere verò significatur Nomine Domini, divina excel-  
lencia, gloria & majestas, in verbo patefacta, Qvomodò Nomen  
& gloria Dei æque latè patent, Psal. 48 v. 11.

XLVIII

Qvicquid itaq; v. g. de sapientiâ, omnipotentiâ, justitiâ, ve-  
ritate, misericordiâ, beatitudine Dei nostri testatur, nomen ejus  
est, Psal. 145. v. 1. Ps. 148. v. 5. &c.

XLIX.

ניו

In Vanum assumere hoc nomen, est applicare illud ad pec-  
cata, ut ità vanitas sit omne illud, qvicquid deprimit gloriam Do-  
mini.

L.

Qvot modis id fiat, veluti perjurio Lev. 19. v. 12. Blasphemia  
& temerariâ nominis divini usurpatione Lev. 24. v. 11. Dia-  
bolicis operibus Lev. 20. v. 3, &c. instituti nostri non est, spe-  
cialius hoc loco deducere.

LI.

Generalem sententiam hanc ponimus. Qvicunq; efficit  
sivè verbis, sivè operibus, ut blasphemetur nomen sanctitatis di-  
vinæ, ad Rom. 2. v. 24. ut gloria & majestas Dei vilescat, utq; ver-  
bum ejus pro vanitate habeatur; secundi præcepti transgressor  
est.

LII.

Prophanationi opponitur *sanctificatio*, qvâ Nomen Dei, ab  
omni vanitate separatum corde, linguâ & opere ipso magnifica-  
tur Matth. 6, 9.

LIII.

נקח

Argumentum, qvòd robur huic præcepto conciliat, tale  
est. Non pronunciabit Dominus à peccato & stipendio peccati  
immunem eum, qvi nomen ipsius in vanum assumit; Id enim si  
faceret, suam ipsius gloriam & sic seipsum negaret, qvòd impos-  
sibile.

De



## De Tertio Præcepto

LIV.

*Tertium præceptum cohaeret cum Secundo, ostenditq; certum medium ad sanctificandum nomen Domini in observatione Sabbathi.*

LV,

*Propositio ejusemphatica est; non enim simpliciter dicitur. Sabbathum sanctifica. Sed Custodi vel (ut in Exodo legitur) Recordare diem Sabbathi ad sanctificandum illum, secundum quod præcipit tibi Dominus Deus tuus, id est, sit tibi dies iste commendatissimus.*

7. 12.

LVI.

*Dies dicitur; Non ergo particula diei sed integer dies sanctificandus. Dicitur יום השבת Dies quietis, quia cessare facit hominem vi primæ institutionis divinæ ab omni opere servili, propterea quod Deus quievit die septimo ab omni opere creationis, Gen. 2. 2. 3.*

יום  
השבת

LVII.

*Sanctificare seu ut habet v. 15. facere Diem Sabbathi est separare eum ab usu communi ad finem peculiarem, v. 14. hoc est, ut Deus in homine quietem inveniat, quæ in solo pietatis exercitio consistit & labores prophanos excludit. Quoad posterius quiescere debet homo, quoad prius non item.*

קדש  
עשות  
שבת  
ליהיה

LVIII.

*Fundamentum sanctificationis est præceptum Domini יאמר צוך יהיה אלהיך, quod duo involvit, causam impulsivam & normam agendi. Hinc regulæ duæ 1. Sanctificatio Sabbathi non est libertatis nec in hominis arbitrio posita, sed necessitatis. 2. Modus ejusdem æstimandus est, non ex opinione hominum sed voluntate Dei.*

כאשר  
צוך

LIX.

*Propositionem sequitur Exegesis, quæ explicatur objectum*

B 2

cum



cum fundamento. Objectum est dies septimus separatus à sextiduo per quietem peculiarem.

LX.

v. 13.  
מלאכה

*Sextiduo* tribuuntur labores vocationis, ad exemplum Dei, qui omne opus suum sex dierum spacio absolvit Gen. 1. & 2. Exod. 31. v. 17. Quo ipso laborum sextidui, necessitas præcipitur.

LXI.

v. 14.  
אחר  
גר

*Quies diei septimi* refertur ad Patrem familias tanquam caput, & ad omnia simul, quæ à regimine patris & matris familias pendent, peregrino, qui in portis Israel habitabat; seu cum aliunde advenisset, inter Judæos vivebat, & ipsorum Jurisdictioni suberat, non excluso.

LXII.

Hinc regula; Æquè violat Sabbathum, qui aliis isto die extra pietatis opera labores imperat, quàm qui ipse laborat.

LXIII.

כחמה

Brutis tribuitur quies non tam ipsorum, quam hominis causâ, propter quem creata sunt omnia, ut homo quiescat propter Deum, & in Deo quietem inveniat.

LXIV.

עבדך  
ואמתך

*Servus & ancilla* in eodem v. 14. repetita, otiosam *ταυτολογία* non inducunt, cum dari possit evidens repetitionis ratio.

LXV.

v. 15.

Fundamentum præcepti teriii idem est quod primi, nempe opus redemptionis ex Ægypto, cui pro sanctificatione Sabbathi duo insunt, Principium & finis.

LXVI.

ארץ  
מצרים

Principium peculiare, ob quod Deus præceptum de quiete diei septimi populo suo dare voluit, est gloriosa liberatio ex miscrâ servitute, sub hoc sensu: Quod præstare non potuisti *servus* in Ægypto, ubi nullo die ab opere servili respirare tibi licuit Exod. 5. v. 19. Id jam *liber* præsta Domino Deo tuo, qui eduxit te è domo servorum non languidâ sed *forti manu*, non contracto sed *extenso brachio*,



*brachio. non absconditâ sed publicâ eâq; magnificâ virtute. Et hunc scopum ipse Deus intendit in legatione ad Pharaonem, Exod. 5. v. 1. cap. 7. v. 16. Dimitte populum meum ut serviat mihi.*

LXVII.

Principium hoc sicut in specie patresfamilias movet, ne servis suis quietem invideant, qui ipsi nôrunt servilis jugi conditionem; itâ in genere totum populum Israel concernit.

LXVIII.

De applicatione ad universalem Ecclesiam tam Vet. quam N. T. idem tenendum, quod supra est expositum th. 17. & 18. de analogiâ inter redemptionem ex captivitate Pharaonis, & eam, quæ per Christum facta est, ex servitute Satanz.

LXIX.

Quo principio posito Præceptum tertium maximâ cum Emphasi unumquemq; Christianorum obstringit, non obstante, quod nobis sacer sit non Ultimus, respectum habens ad initium creationis, sed Primus dies septimanæ: uterq; enim septimus est ratione sextidui, uterq; יום השבת dies quietis.

LXX.

Causa autem translati diei ultimi in primum diem, qui dies Dominicus vocatur, Apoc. 1. v. 10. est Resurrectio Christi à mortuis, facta primo die ἡ πρώτη τῆς ἑβδομάτης, Luc. 24. vers. 1. Joh. 20. v. 1. Matib. 28. v. 1.

LXXI.

Hunc ergo diem (quo quievit Dominus ab opere novæ creationis, quæ sine doloribus morte & sanguine Dei fieri non potuit, quoq; excitatus à mortuis, eduxit genus humanum ex captivitate inferni, quæ servitute Ægyptiacâ longè major est) merito Ecclesia N. T. ob dictam analogiam pro Sabbatho observat.

LXXII.

Finis sanctificandi Sabbathi, ut & modus sanctificationis est זכרת  
recordatio præteritæ servitutis & præsentis libertatis, seu agnitio humanæ miseriæ & celebratio divinæ misericordiæ.

*Soli Deo Gloria.*



In Disput: de Decalogo.

**D**iscimus ergo Dei præcepta sacrata Magistri,  
*Ut sinat esse feros! Sed tua mens alia.*

JOACHIMUS Lütkeimann/  
Ecclef. & Prof.

**I**ncede BRAUWI tramite, quem Tibi  
Ps. 119. Lex diva pandit, *Sic juvenis viam*  
v. 9. Calcat decenter. Consequêris  
Dante DEO atq; die corollam.

L. M. Q.

Vereb.

M. JOHANNES CORFINIUS.

**C**ontra naturam qui præcipit esse tyrannum  
Quidquam, doctiloqui statuit doctrina Platonis;  
Hinc aliquis tali posset concludere formâ;  
Contra naturam quæ sunt lex mandat Iovæ.  
Ergo quis est noster durus nisi Jova tyrannus?  
Absit, non est talis pater est sed pectore clemens;  
Quippe voluntati quæ sunt conformia justæ  
Præcipit, & primum tantâ donavit Adamum  
Justitiâ, posset facili servare labore  
Omnia quæ sacræ præceperat ordine legis;  
Jam vero quod non potes, est perversa voluntas  
Legem servare, hæc minimè tribuenda Jehovah

Culpa



Culpa est. Sed nobis ipsis Sathanæq; furori  
 Qui nos à summo per Adami crimina Jova  
 Avertit, foedè & naturam perdidit omnem,  
 Ah dolor ah, ut jam cogamur dicere cuncti:  
 Nitimur in vetitum semper cupimusq; negata.  
 Hoc ipsum BRAVI, quod dico carmine, Amice  
 Tu docto nobis confirmas themate, docto  
 Immo non solum confirmas themate verum,  
 Aggredièrè brevi doctâ defendere linguâ:  
 Scilicet hoc fiet læto cum fronte Cathedram  
 Scandes, & nixus, pia prælia Præsides claro  
 Miscebis: quis non laudabit prælia tanta,  
 Prælia quæ faciunt indoctos arte peritos,  
 Laudo, Laudabunt alii si insistere coeptis  
 Perges. Victori donabit præmia virtus.

*Hæc Tibi Optime Amice Bravi*

*gratulationis loco scripsi*

*Jacobus Rehbürg*

B. B.



**D**ivina BRAVI dum legis noscere tentas  
 Naturam, prodis sedulitatis opus.  
 Sedulitatis opus prodis dum themate docto  
 Exponis quid sit Lex veneranda Dei,  
 Themata, quid quando doctâ defendere linguâ  
 Tentabis, prodes? Sedulitatis opus.  
 Perge juvante Deo, forti certamina mente  
 Talia inire, feres præmia grata brevi:  
 Perge juvante Deo talem, præclara, laborem  
 Dona sequentur, Honos, Gloria, Divitiæ.

*Amico suo amicissimo benevolentia ergo*

*hæc ponere voluit*

*Franciscus Kruehl West.*



Qui sibi famam statuit parandam  
 Arte permagno, capiti imminenti  
 Se, suo exponit, vario & labori  
 Sepe periculo  
 Qui sibi famam statuit parandam  
 Arte non tantum metuit periculum  
 Tutior multo sed erit, nec unquam  
 Leditur ense.  
 Hoc tibi ignotum fuit haud Amice,  
 Quippe qui temnis gladium, locoq;  
 Illius librum manibus prehendis  
 Atq; recludis.  
 Rite! sic tetrum fugies periculum  
 Tela nec possunt mala te nocere,  
 Interim famam tamen, ac honestum  
 Nomen habebis

† Φιλίος ἐνεκα ἐξεδ.

Christophorus Wphoff













## XXIII.

Tribuitur *Deo* prolongare dies parentibus, non ut principali, sed tanquam objecto bonorum operum suscepti præmium operis boni in suos auctores redundat. Similiter *Matth. 10. v. 41.*

## XXIV.

Sic igitur *longinquitas dierum*, præmium est ad obedientiam conveniens. Qui enim in nomine DEI matrem honore debito prævenit; hunc gratuita DEI dignum facit, quem liberi deinceps & alij ætate juniori revereantur.

## XXV.

Longævi autem, juxta promissionem Domini, illi sunt, quibus vita & longitudo dierum DEUS est. Deus qui; quandoquæq; moriuntur, saturi dierum moriuntur exemplum Patriarcharum *Gen. 25. v. 8. c. 35. v. 29. &c.*

## XXVI.

*Beatitudo*, quæ connectitur cum longinquitate dierum, bet profundamento tranquillam conscientiam, cujus um sola Fides est, & ex fide fluens amor DEI, & cum anecessario coherens, observatio præceptorum ejus.

## De Præcepto Quinto,

ולא תרצח; Vitæ humanæ propugnaculum

## XXVII.

Quintum præceptum præmunit vitam proximi, & prohibet unicâ eâq; brevissimâ propositione, quæ inhibiti ve effusioni sanguinis humani, quæq; in universum ita rata sunt, ut in perditionem alterius vitæ propendeant.

## XXVIII.

Referuntur hæc ad duo capita: Aut enim conatur effectus, ut vel ipsa vita homini eripiat, vel man corpus lædatur; Aut affectus interiores odium, ira, iniuriam proximum irrumpentes, effectum suppleant.

